

Přes 130 tisíc lidí zůstává podle sirských organizací hájících lidská práva vězeňnicích režimu prezidenta Bašára Asada.

Vleký konflikt, do kterého se zapojili i světové mocnosti, vypuknul v roce 2011, poté co režim brutálně potlačil protivládní protesty.

Věznice mi od té doby prošlo na půl milionu lidí, více než pěti na z nich zemřela přimučení, či následkem otrěsných podmínek ve Vazbě.

Na jejich osud se snaží upozorňovat sirská novinářka žijící v Německu, Luna Wattva, která detailně sledovala jeden z prvních procesů spachately, jen se odehrál právě v Německu.

Může justice vzahraníci zajistit objetem ze sirie spravedlnost? A jak oni vlastně více než dekádu od vypuknutí konfliktu přemýšlet, když statisíce lidí v sirii dál čedí pro následování režimu?

Je Pátek 31. března, tady Jelenka Kabrhelová a 559 spravudejský podkázd se znam správ.

Luna Wattva? Sirská novinářka, která v současnosti žije v Německu.

Háj, Luna, děkáme mnou takhle, když se děláme v studio.

Luna, my se potkáváme v Praze, u příležitosti zahraniční premiéry vašeho dokumentu, žurnalistka a její žalárnici na festivalu Jeden svět.

Ten snímek popisuje vůbec první proces z představitely sirského režimu, který se odehrál v Německu.

A dokumentuje, bědak jsou samotný, ale zároveň připomíná o sudy statisíců lidí, pro následovaných a vězněných sirským režimem.

Jak důležité to je témá i v kontextu ukrajinské krize a nedávného rozhodnutí mezinárodního trestního soudu vydat za tykač naruského prezidenta vladimira Putina.

Myslím, že je to velice důležité, protože Putin se hrál v sirské situaci velmi negativní roli.

Rusko od počátku podporovalo Assadu v režim, hlavně v roce 2014 a dál.

V téhle politické hře všichni zapomínají na vězněné lidi, přitom oni jsou to nejdůležitější.

Pěhem mnohle dvědnávání mezi opozicí a Assadovým režimem byly častokrát změňování, ale nikdo se toho tématu pořádně nechopil.

Mluvalo se o nich, ale nikdo nepodnikl skutečné kroky.

Proto si myslím, že dokumenti žurnalistka a její žalárnici, ale i onen proces samotný jsou důležité v tom,

že tuhle věc znovu vytahují na světlo a znovu připomínají lidi, kteří strávili roky ve vězení za nic.

Ničeho se nedopustili, jenom požadovali svobodu, důstojnost, a některá svá práva neudělali nic, za co by si zasloužili takovýhle osud.

Váš dokument pojednává o hledání spravedlnosti.

Jak vy sama, i lidé se, který mi mluvíte, uprchlíci, představitel sirské opozyce, vnímáte vydání zatikače mezinárodního trestního soudu na Vladimira Putina.

Po robnému k roku vůči sirskému prezidentovi Bašáru Asadovi vyzívá část sirské společnosti i sirská opozyce léta.

K ničemu takovému ale nedošlo. Jak to vnímají?

Je to velmi znepokojivé.

Chápu, že Putiny je velká ryba a proto byl na něj vydán zatikač.

Proč se nikdo nestará o něj? Proč se nikdo neptá, jak je možné, že je do dnes u moci?

Spáchal zločiny proti lidskosti, bálečné zločiny. Proč tedy nikdo neřeší jeho?

To je velmi zneklidňující a nemám na to odpověď.

Nevím, proč mezinárodní společenství neudělalo vůbec nic, aby tyto zločiny zastavilo.

Některé zločiny, spáchané asadovými lidmi, popsali světkové právě přísoudním procesem v německém městě Koblenz, který dokumentujete ve svém filmu.

Podme připomenout, jak se odehrál. Před německou spravedlností stanuli dva muži.

Bývalý plukovník, Anwar Raslan a nižší důstojník Iád Al-Garib, jak tože skončili právě u německého soudu.

Jak velké to bylo překvapení?

Bývalý důstojník Anwar přijel do Německa normálně s vízem, které získá za pomoci opozice a německého ministerstva zahraničí.

Protože šlo o přebíhání, domnívali se, že od něj můžou získat nějaké důležité informace a poskytl mu vízum.

Takže přijel úplně v klidu s celou svou rodinou, nějakou ostatní uprchlíci, kteří připlují po moři a podstupují značné riziko, aby se dostali až do Německa.

To i jád dorazil jako běžný uprchlík, řadu let čekal vředsku a nemohl se dostat do Německa.

Má také ceru s postižením, které chtěl v Německu zajistit péči, takže to celé trvalo dost dlouho.

Hned pak šel na ministerstvo zahraničí a začal policii vykládat o situaci v Sýrii, o tom, jak zběhl z armády a jaké zločiny tam viděl.

Jeho svědectví bylo velmi důležité, takže mu naslouchali.

Jenže když pak začal popisovat svou roli v těchto zločinech, ze svědka se stal najednou podezřelým. Oni ho na to během jeho výpovědi upozornili, ale zřejmě mu to úplně nedošlo, takže ho nakonec obvinili.

Německé úřady oba muže pohnaly k soudu na základě takzvané univerzální jurisdikce. Anwar Aslan nakonec před rokem dostal doživotní trest. Jáda Karíba poslal soud do vězení na čtyři a půl roku.

Prvně jmenovaný bývalý důstojník se proti rozhodnutí odvolal. Už v tom ohledu padlo rozhodnutí.

Zatím ne, nic nevíme, média ani někdo jiný nemá přístup k informacím, takže čekáme. Iád se také odvolal, ale odvolání bylo zamítnuto. Tam je tedy verdict konečný.

Myslím si, že pro Anvara to dopadne stejně. Pokud zamítli odvolání jádovy s jeho relativně malými zločiny, nečekám, že by Anvarovu odvolání prošlo.

Historický verdict vynesl soud v Německu. Nadoživotí poslal zamříže bývalého plukovníka s ruské tajné služby, zamučení tisíců o pojičnických vězňů.

Jasmína přišla v Sýrii opět ze šesti bratrů. Žádný se už nevrátil z režimního vězení, že naspolu s dalšími aktivisty doufá, že spravedlnost teď dostihne sirske zločince i indé ve světě.

Vyspět na obězku, které je nevrátil.

Vy jste sledovala ten proces jako novinářka po celé dva roky trvání. Byla jsem na každém stáň.

Jak náročné to pro vás bylo sledem k vašim vlastním zážitkům a zkušenostem se sirskeým režimem, byste strávila víc než rok ve stejné věznici, kde jsouzení muži působili.

Jak jste se cítila, když jste poslouchala výpovědi světků i to, co měli na srdci samotní obžalovaní?

Ne dokážu to popsat, bylo to velmi těžké, opravdu velmi velmi těžké.

Někdy jsem si říkala, že už ne dokážu pokračovat, ne dokážu jít na další stání a poslouchat další bolestné příběhy.

Nejen, že jsem byla ve stejné věznici, ale ten, kdo mučil mě, mučil také některé světky, který pak u soudu změňovali jeho jméno.

Když jsem to ménu slyšela, otrázlo tomou. Neuměla jsem si představit, že ho ještě někdy uslyší.

Nebylo to snadné. Jak změňou ve filmu a říkala jsem to i v médiích, byla jsem jediná sirske novinářka přítomná u soudu, takže bylo můj povinností zaznamenat všechno, co zazní, pak to preložit do

arabštěnej a zvěřejnit.

Někdy jsem dělala livestream net po slyšení, protože daný svědek byl zásadný a lidé chtěli slyšet víc. Takže to byla taková multitázk novinářina a byla jsem na to úplně sama, ještě z onou zkušeností zvězení.

Někdy se sama sebe ptám, jak jsem to zvládla, ale je to tak.

Obrovskou motivací pro mě byli všichni ti věznění lidé v síry, které jsem znala nebo o nich slyšela.

Někteří stále byli ve vězení, některé mučili, myslela jsem na ně a to mě pohánilo.

A jak jste ve věznici tajných služeb vlastně skončila?

Kvůli své práci novinářky. 21. srpna 2013 došlo k masakru ve východních hůtě.

Měla jsem v té oblasti hodně přátel. Byl to obrovský šok, té noci bylo chemickými zbraněmi zabyto zhruba 18 lidí.

Asi dva dny po masakru jsem začala dělat rozhovory s přeživšími.

Při práci jsme přišli o jednoho kolegu, zabily ho, myslím tím vláda, prostě ho zastřelili.

Se zbírali jsme asi 900 jmen obětí, fotky, místa, kde zemřeli a kde jsou pohrbení.

Kvůli tomu mě režim začal sledovat.

Přela jsem tehdy pod pseudonimem Luna, to není moje skutečné jméno.

Chtěla jsem se chránit před sledování.

V lednu 2014 mě zatkli. Strávele jsem ve vězení 13 měsíců.

Chtěli po mě abych řekla, že k žádnému masakru nikdy nedošlo.

Že jsme všechny důkazy sfašovali, všechny údajné oběti byli ve skutečnosti herci, a ve východních hůtě se nic nestal.

Asi po měsíci si mě předvolal še v oddělení výsledku.

Mimochodem, to je stejná funkció, kou zastával Anvara Raslan.

Odvedli mě k němu a on mi oznámil.

Řekneš do kamery, co je napsáno tady na těch papírech,

jinak přivedeme tvoje děti a budeme je předstvíma o čim amučit.

Neměla jsem tedy volbu, řekla jsem, ano, udělám to.

Odvedli mě do místnosti vyném patře věznice.

Tam byl novinář s kamerou a asystentem,

a taky dvě straže a vyšetřovatel,

který dohrízel na to, abych odříkala přesně to, co chtěli.

Nevěděla jsem, co v těch papírech stojí.

Ten novinář se mě začala ptát, co jsem tehdy dělala

i jsem falšovla důkazy.

A já nevěděla, co mu mám odpovědět.

Nečetla jsem ty papíry, nevěděla jsem, co napsali.

Začala jsem říkat něco z hlavy

a on mě zastavil s tím, že má v papírech něco jiného.

Vyšetřovatel se na mě podíval, bylo jasné, že něco je špatně.

Tak jsem řeklám, zapoměla jsem, co jsem vypovídala.

Je to tu opravdu tvrdé, můžete mi prosím připomenout,

co jsem vám řekla, co máte v papírech.

A on mi každou odpověď přečetl a já jí po něm zapakovala. Takhle proběhl celý rozhovor, předčítal mi a já to slovo od slova opakovala,

že žádný masakr nebyl, všichni byli najatí herci, že všeho rytují a tak dá.

Tak jsem se odcitla ve vězeň.

To byl vězeň, když jsem vězeň.

Ano, myslím si, že jsou dní proces umožnil pochopit, jakým způsobem putují patřičné rozkazy s té nejvyšší úrovně směrem dolů.

Pochopila jsem, jak a proč postupují právě tímto způsobem.

Pomohli mi lépe nahlédnout na to, proč chtějí umlčet všechny novináře, kteří se snaží odhalovat pravdu a kteří se jí snaží sdělit světu.

A taky, jaký vztah v Sírii panuje mezi propagandou a systematickým mučením.

Díky tomu všemu jsem lépe pochopila, proč se mi to vůbec stalo,

což je opravdu důležité, protože i po všech těch letech si někde uvnitř sebe nesete problém, nepříjemné trauma.

Hlodá vás otázka, co jsem udělala špatně, že jsem se dostala do takové životní situace.

Ale nejen já, nikdo z vězňů si to nezasloužil.

Rada postěžených lidí nedokázala zahojit své vnitřní rány a pokračovat ve svých životech.

Ani pro mě to občasné bylo lehké.

Zvládla jsem to, ale díky vědomí, že mám děti, pro které musím zůstat silná, ale některé rány přesto zůstali.

Sice se mi je podařilo zakrýt a odsunout do temných zákoutí mé mysli,

snažila jsem si ich nevnímat, pokusila jsem se celou tuto triznivou minulost a zážitky zapomenout.

Ale nefungovalo to bez zbytku.

Čas od času se v myšlenkách vrátíte zpět.

Všechno se vám na jednou vybaví a začnete brečet.

Opravdu není jednoduché zapomenout.

Vypadá všechno a vyskáváme.

A než začnete, protože to nemá hodně.

V té věci, co můžu dělat, když můžu dělat, když můžu dělat.

Něktěvé věci jsem, ale díky soudu pochopila.

Pochopit však neznamená odpustit.

Skutečně jde jen o pochopení.

Nemůžu odpustit někomu, kdo mi vyhrožoval tím, že ublížím jim dětem a kdo mé děti takové situace vystavil.

A sponě ale lépe chápu, proč tak moji mučitele postupovali.

Semi posoudním procesu žije lépe, než předtím.

Pomohl mi, a to i přesto, že jsem nebyla jistou součástí,

nebyla jsem svědek, pozorovala jsem ho, jenom jako novinářka.

Potom všem mi ale umožnil pochopit ne všechno, ale přece, nespravedlnost a systém mučení fungoval.

Ten případ měl v zahraničí velkou odezvu.

Vydě se o něm mluvilo samozřejmě i v Německu, obrovskou pozornostmu, ale samozřejmě věnovali širší občané, širská opozice,

co vám pak říkali povinení verdictu.

Cítili to tak, že spravedlnosti bylo učiněno za dost?

Častis, cipípo?

Některý z nich to tak skutečně vnímají, protože opravdu šlo o něco nového a unikátního.

Protože bylo velké naděje a chtěli být po té informovaní o jeho průběhu. Z těchto důvodů jsem se rozhodla přinášet zprávy a živě odcoudu vysílat, ovšem v Arabštině.

Myslím, že lidé za ty dva roky trvání procesu získali hodně informací.

Potvrdilo se mi to i ze správ a komentářů, které mi posílají.

Vnímají, že to byla důležitá a velká věc,

a opravdu velká je také naděje, vyjádřená v došlých vzkazech které jsem vyslechla. Přitom ti to lidé také nejsou přímou součástí procesu.

Nejde o světky nebo dokonco ožalující stranu.

Často s případem nemají vůbec nic společného, ale mají naději.

Vnímají kontúry celého procesu, že jsou tu světki a lidé,

kteří žalují bývalého důstojníka a sadová režimu,

který tento režim reprezentuje.

Není to tak, že bychom na lavici obžalovaných

jsou děli přímo režim a že by soutci posuzovali přímo jeho zločiny.

K tomu nedošlo. Ale pro mnoho lidí to tak bylo.

Někdo konečně mluvil o zločinech a o špatných podmínkách v detenčních zařízeních.

Někdo konečně mluvil před soudem o tom, co prožil.

Byla to novinka, a lidé se chtěli dozvědět, co možná nejvíce.

Děváci mých streamů a reportáží to vnímaly jako spravedlnost v příjemném přenosu.

A samo zřejmě jako spravedlnost to pozorovali světki a poškození.

Často tvár a nvará rastlana neznali.

Nejvyšší věznění přicházeli dostiku přímo se šéfem vyšetřovatelů.

Nepotkávali ho. Ale věděli, že rozkazy pocházeli z jeho kanceláře,

odkud mířili kniším důstojníkům, strážným a lidem,

kterí prováděli mučení.

Lidé s Anvarem měli nevyhrížený účet, i když ho nepotkali.

Mnozí z nich přímo v soudní síni řekli,

nemáme proti němu nic osobního.

Máme ale problém se systémem mučení, jehož byl Anvar součástí.

A proto vůčiniému uplatňujeme svá práva a proto chceme spravedla.

Vysledujete i další podobné případy, které teď u Německých soudů běží.

Sou podobně zásadní, jako ten v Koblenci.

Důležité jsou, ale každý z nich je v něčem odlišný.

Zatím došlo ke třem procesům.

Po Koblenci následoval ve věděli,

když jsou věděli, když jsou věděli, když jsou věděli,

když jsou věděli.

Zatím došlo ke třem procesům.

Po Koblenci následoval ve Frankfurtu souc lékařem,

který mučil vězně ve vojenské nemocnici v Homsu.
Dostávali se k němu lidé zadrženi na demonstracích a další odpůrci režimu.
Někteří, ale ani proti režimu, nevystupovali,
přesto je zbírali přímo z ulicy.
A tento lékař je následně mučil.
V zledem k jeho pozici to vypadalo jinak,
než třeba u příslušníků bezpečnostních složek.
Zad prová děl lékařské zákroky bez toho, aniž by těmto lidem poskytl anestezy.
Lámaly mruce a dělal další podobné věci.
Sou dve Frankfurtu stále probíhá.
A je také velmi důležitý, protože svitu ukazuje,
že zločiny páchali i jiní, než jen představitele režimu.
Podíleli se na nich i civilisté,
kteří chtěli podpořit přežití a sadova režimu.
Uvidíme, jaký verdict v tomto případě zazní.
No a poslední, třetí proces se odehrál v Berlíně,
a jsou děli člená pro režimní milice.
Tento člověk spáchal masakr
při obléhání palestinského uprchlického tábora Jarmúk na předměstí Damasku.
Lidé čekali ve frontě na balíček pomoci od jedné humanitární organizace.
A on do davu vypálel protitankovou zbraní.
Za tento zločin, který si vyžádal hradu objetí,
o letos berlínských sout odsoudil také kterésto do životního vězení.
A myslíte, že budou mít tyto jsou dní procesy podobný význam
ze lediska debaty o zajištění spravedlnosti pro obětisířského režimu?
Doufám, že to tak bude.
Jak už jsem řekla, ty tři případy nebyly stejné.
Což ale pomáhá lidem pochopit, jak komplikovaná situace v sírii je.
Že nejde jen o armádu a režim, ale třeba právě také o některé lékaře nebo členy milicí.
Tito lidé pomohli a sadovy udržet jeho režim až do současnosti.
A ukazuje to také na význam revoluce v sírii, proč tak zamotaná a proč stále nedospila ke konci.
Takže myslím, že procesy v Německu skutečně měli a mají svůj význam.
Bohužel ale nebyl stejný rossach, v jakém o nich média informovala.
Míra pokrytí z bývajících dvou za ostala za soudem v Koblenci.
Já jsem navštívila řadu stání ve Frankfurtu, ale v případě Bernínského soudu jsem nemohla.
Nebylo možné neustále cestovat.
Byla tu si cédna sěrská organizace, která o něm psala a věnuje se mu do dnes.
A to jak v Arabštěně, tak v Angličtěně, ale míra pozornosti už není stejná jako v případě prvního
procesu.
Jak by se teď mělo mezinárodní společenství zachovat ve vztahu k Syrii a zvlášt prezidentu Bašáru
Asadovi.
Podrazil jsme se v našem rozvoru od toho, jak moc se změnil mezinárodní kontekst.
Je tu válka na Ukrajině se svými důsledky, ale mění se i vztah k sýrskému režimu, prezidentovi
Bašáru Asadovi,

který se podle analytiků znovu etabruje na scéně, obnovuje své pozice u arabských sousedům, ale i u dalších vlád.

Jak to v něm má syrská opozice? Jak by se podle něj mělo mezinárodní společenství zachovat?

Navigate.

To, jak se mezinárodní společenství dosud chovalo a dál chová, je podle mého ostudné.

Příkladem může být nedávné zemětřesení v Turecku a Syrii, které zminuju proto, že ho máme všichni živě v paměti.

Mezinárodní společenství nechalo si hrany nejen vseverozápadní Syrii, ale i v Turecku v oblasti Gaziantepu, v podstatě na holičkách, bez pomoci.

Mezinárodní představitelé opakovali, že pomoc dorazí hned po té, co její doručení odsouhlasí Bašáru Asad.

Mnoho lidí pod sutinami zemřelo, nakonec dorazil jenom zlomek pomoci. Mezinárodní společenství nevyslalo žádné velké záhrané tými nebo tými lékaři.

Vysvětlovalo to tím, že je potřeba věc před 1 a 7, i když on nemá tuto část hranice pod kontrolou, mají podspravou Turecko.

Přesto s ním chtěli jednat.

Budí to dojem, že Bašára a Sadá chtějí umoci udržat, když s ním jednají i ho otázkách, které se týkají Severozápadu Syrie, kterou vládá v Damašku neovládá.

Pomoc, která dorazila do Damašku, skončila v rukou režimu a tenci rozhoduje o tom, komu ji rozdělí a co si z ní sám vezme a spro nevěří.

Do oblastí na Severozápadě Syrie postižených zemětřesením, jako je například Idlýp, nedoputovalo nic.

Takový přístup je podle mě ostudný a nedýká se jen aktuální situace. Je to věc, která se opakuje od začátku povstání v roce 2011 až do té.

LUNA WATFÀ

Děkuji za to, který mě se dělá.

Na komentář píše nám na atresu za minutu 6 savináč szz.caz.

Najdete nás i na sociálních sítích Instagram a Twitter.

To byla Lenka Kabrhalova. Těšíme se v pondělí.